

РОЗВИТОК ГНУЧКИХ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Шишова Інна Олексіївна, доцентка кафедри спеціальної освіти та здоров'я людини
Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка,
кандидатка педагогічних наук, доцентка

***Анотація.** У статті розглянуто особливості підготовки майбутніх логопедів у процесі навчальної діяльності. Запропоновано можливі шляхи формування гнучких соціально-психологічних навичок під час навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. Проаналізовано роль куратора у розвитку особистісних якостей майбутніх фахівців.*

Ключові слова – логопед, соціальний інтелект, економічний інтелект, гнучкі соціально-психологічні навички, куратор.

Вступ. Сучасне світове суспільство активно розвивається у напрямі затребуваності гнучких соціально-психологічних навичок. Сенс діяльності логопеда полягає не тільки в допомозі людині, яка цього потребує, оволодіти гарним, якісним, чітким мовленням, хоча і ця діяльність є дуже важливою, вимагає від фахівця не тільки значних, глибоких знань, умінь, навичок, а ще й терпіння, прогнозування майбутнього результату, побудови стратегії і тактики роботи з клієнтом, важливим вважаємо те, що логопед досить часто буде комунікативну особистість, яка бути задоволена життям, відчуватиме свободу, матиме можливості, стане творцем своєї долі, допомагатиме іншим у пошуках і становленні. Тобто студенти, майбутні спеціальні педагоги і, зокрема, логопеди, мають досконало володіти як мовою, так і класичними та новітніми технологіями щодо постановки звуків рідної мови та психологічної підготовки людини з порушеннями мовлення до діяльності. Творчий і практичний бік роботи логопеда є принциповими.

Проте на сьогодні мати тільки гарні, розвинені професійні якості замало, адже на всій планеті наявні значні зміни у порівнянні з попереднім століттям, і,

навіть, десятиліттям, які проявляються у різних сферах. Якщо буквально нещодавно значно затребуваними були більш чіткі, конкретні, «важкі» професійні навички, коли людина розумілася на своєму фаху, який отримала у навчальному закладі, або від тих осіб, які є фахівцями в певному виді діяльності, безпосередньо на виробництві, то сучасний світ демонструє інші вимоги до професіоналів, які не тільки ефективно працюватимуть, але й матимуть гідну заробітну платню.

Мета статті – 1) дослідити особливості підготовки майбутніх логопедів у процесі навчальної діяльності; 2) проаналізувати можливі шляхи формування гнучких соціально-психологічних навичок під час навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі; 3) запропонувати шляхи формування комунікативної компетентності даної якості у сучасному вищому навчальному закладі.

Матеріали та методи – теоретичний аналіз загальної та спеціальної психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; спостереження за дітьми та студентами у процесі навчальної діяльності; вивчення продуктів художньо-творчої діяльності, метод бесіди.

Результати та обговорення. Проблеми підготовки студентів, які обрали майбутньою спеціальністю логопедію, розглядається у сучасних педагогічних дослідженнях досить глибоко і різнобічно. Вченими, які детально аналізували та розробляли шляхи підготовки студентів до діяльності у сфері спеціальної освіти та логопедії зокрема, є: А. Алмазова, Л. Бейлінсон, А. Богомолова, Н. Болтакова, Л. Волкова, М. Генінг, Б. Гріншпун, А. Куссмауль, С. Ляпідевський, Л. Меліхова, О. Правдіна, О. Рау, Ф. Рау, М. Хватцев, М. Фомічова, Т. Філічева, Н. Чевелева, Н. Чередніченко, Г. Чиркіна М. Шеремет, В. Тарасун, С. Конопляста, В. Кондратенко, Н. Чередніченко та ін.

Питанням професіоналізму спеціальних педагогів присвячено праці В. Бондаря, І. Єременка, Н. Засенко, І. Колесника, М. Кота, В. Лапшина, С. Миронової, Н. Назарової, В. Синьова, Л. Фомічової, О. Хохліної, А. Шевцова, М. Шеремет, М. Ярмаченка та ін. Проблему моделювання професійної

діяльності розглянуто авторами (Г. Таукачем, О. Смірноюю, А. Киверялгом, Л. Романковою, Б. Дінамовим, Д. Чернілевським та ін.).

С. Архипова, І. Бех, О. Білявська, І. Демура, Т. Ціпан, А. Богуш, Т. Єрмаков, І. Зимня, Л. Лепіхова, С. Литвиненко, О. Кононко, Л. Орбан-Лембрик, С. Панченко, Т. Піроженко, Т. Поніманська, Т. Пріма, О. Черняк, Г. Харламова, Н. Шиліна виділяють у структурі соціальної компетентності емоційний, морально-ціннісний, соціально-когнітивний та комунікативний компоненти.

Зорієнтувати молодь, яка навчається на таких надзвичайно гуманних, затребуваних суспільством спеціальностях, як, наприклад, «спеціальна освіта», «логопедія», «олігофренопедагогіка» тощо не тільки на розвиток вузькопрофесійних знань, вмінь і навичок, є принципово важливим завданням всіх без виключення науковців, задіяних у навчально-виховному процесі, кураторів груп.

На нашу думку, крім основних, професійних, оволодіння якими не підлягає сумніву, студенти мають опанувати додаткові соціально-психологічні компетентності. Зовсім нещодавно популярним було висловлювання: «гарна людина – це не професія». У контексті нашого дослідження, саме сформовані людські, особистісні якості є принциповими для успішної сучасної людини. Вміння бути моральною людиною, доброю, гуманною, людяною і, при цьому, привітною, ввічливою, вихованою, естетичною, має високо цінуватися завжди, в усіх суспільствах, серед усіх цивілізованих верств населення. Досить популярним на сьогодні терміном для позначення цього комплексу властивостей та якостей є «соціальний інтелект», який в широкому сенсі позначає широке коло теоретико-практичних навичок, якими людина володіє, користується в мікро- та макросоціальних системах, починаючи від побудови власного руху життя, індивідуально та унікально комфортного, адекватного своїм запитам і вподобанням внутрішнього світу, стану психічного та психологічного здоров'я до ефективної взаємодії в тих системах, які є принципово важливими для життєдіяльності. Для багатьох людей це взаємовідносини з родиною, близькими, друзями, сусідами, колегами тощо.

Принциповим для нашого дослідження є також термін «економічний інтелект», яким ми вважаємо тісно пов'язаним з терміном «соціальний інтелект», і який передбачає спрямованість особистості не тільки на створення суто психологічного комфорту в соціумі, але й побудову «економічної особистості», яка плануватиме, мислитиме економічними категоріями, буде налаштованою не тільки заробляти кошти й витратити їх, але й володітиме вмінням зберігати, відкладати, примножувати, живучи при цьому повним життям, отримуючи насолоду, подорожуючи, зростаючи морально, естетично, допомагаючи іншим, займаючись благодійністю тощо.

Професійна сфера особистості, як ми вже наголошували, значно змінилася для багатьох людей в останні роки. Значна кількість фахівців успішно працює онлайн, у суспільства з'явилися нові потреби і, відповідно, такий запит досить ефективно задовольняється тими, хто швидше і, напевне, якісніше, опанував нові способи надання послуг, заробляння коштів.

Не можемо не відмітити, що на сьогодні у вітчизняному професійному соціумі присутні такі явища, які дозволяють просуватися по кар'єрних сходинках не тільки тим працівникам, які дійсно заслуговують на підвищення. Мають місце отримання суспільних благ за гроші, «кумівство», блат, домовленості. Все ще престижними є так звані «теплі місця». Проте все ж таки значна кількість людей досягла успіху шляхом наявного соціального інтелекту, вмінню ефективно спілкуватися, переключатися на інші види діяльності, тобто, на нашу думку, володіючи гнучкими соціально-психологічними навичками можна стати успішним навіть в умовах нестабільності, криз та пандемій, і багатьом це вдається.

Принциповим вважаємо наявність у студента розуміння потреб суспільства, відчуття себе тут і зараз, адже досить часто за нашими спостереженнями, молодь вчиться, перебуваючи в процесі навчання, але при цьому не замислюється над побудовою власної економічної та соціальної особистості. Досить часто у студентів мають місце протилежні тенденції – перебування у теплому комфортному коконі, коли ні про що думати не потрібно, не хочеться, бо воно

буде потім, влаштується саме по собі, або, навпаки, студент настільки зорієнтований на додатковий заробіток, що працевлаштовується на досить важку, ресурсно-виснажувальну діяльність і пропускає системність у навчанні, інтелектуальність, не стаючи, за великим рахунком, справжнім студентом, що все ж таки є вагомою віхою у житті людини, часом, призначеним для наукової, професійної, комунікативної, соціально-психологічної діяльності.

Така характеристика особистості, як активність, також має свої особливості у студентської молоді. Досить часто найбільш активними студентами в групах є старости. Спрямованість їхньої активної в деяких випадках - організаційна, рідше активність має науково-дослідницьку спрямованість. Прагнення розкрити в студентів цю характеристику не завжди є успішним, проте вона є принциповою, потрібною, важливою.

Мотиваційна готовність студентів до оволодіння гнучкими соціально-психологічними якостями залежить від багатьох чинників, у тому числі від сформованості їхнього свідомого ставлення до власного життя, так само, як і установка щодо саморозвитку, самовиховання, самореалізації. Дуже добре, коли студенти зорієнтовані на особисте життя, створення родини. Водночас позитивним вважаємо і розвиток інших соціальних мотивів, установок та прагнень.

У цьому контексті важливо заохочувати молодь до аналізу та розуміння власного місця в житті, можливостей, які надає не тільки професія, але й соціум, розвинуті особистісні якості, у тому числі «соціальний інтелект», «економічний інтелект», жваве, позитивне, активне мислення.

Майже не приділено уваги або приділено увагу на досить низькому рівні розвитку діалогічного спілкування, питанням етики, етикету. Проаналізуємо, якими шляхами, на нашу думку, можна розвинути гнучкі соціально-психологічні навички майбутніх логопедів у процесі навчальної діяльності. Серед видів діяльності, які найширше використовуються під час опанування спеціально-педагогічними професіями, важливе місце належить проходженню практик, лекційним та практичним заняттям, гуртковій науковій роботі, самостійній

роботі, контролю за студентською успішністю. Ми вважаємо, що важливим є не тільки підготовка та безпосереднє перебування студентів в цих видах діяльності, але й перебудова акцентів з боку викладачів, коли студенти мають дещо ширше бачити контекст, акценти, перспективи. Вагомою при цьому вважаємо роль куратора академічної групи, особистість якого найчастіше вже досить сформовано і, окрім фаху, життєвого досвіду, який має сформований світогляд, культурно-естетичний потенціал. Його реалізація в контексті теми нашого дослідження шляхом проведення кураторських годин, ефективного спілкування та взаємодії зі студентами на різноманітних платформах може стати досить ефективною допомогою у побудові щасливої, успішної, сучасної особистості.

Доречним, на нашу думку, було б проходження студентами спецкурсів з даних напрямів.

Висновки: 1. Професія логопеда є затребуваною у суспільстві та, водночас, складною, тому вважаємо, що студенти в стінах обраного закладу освіти мають на достатньому для майбутньої діяльності рівні оволодіти основами обраного фаху. 2. Формування гнучких соціально-психологічних навичок має здійснюватися під час вивчення усіх без винятку навчальних дисциплін та проходження різноманітних видів практики, шляхом позанавчальної діяльності, на факультативних заняттях. 3. Принциповою є роль куратора у розвитку особистісних якостей майбутніх фахівців.

Abstract. The article considers the peculiarities of training future speech therapists in the educational process. Possible ways of forming flexible social and psychological skills during the educational process are suggested. The role of the curator in the development of personal qualities of future specialists is analyzed.

Key words: speech therapist, social intelligence, economic intelligence, flexible socio-psychological skills, curator.